

Eğer maksadın *çözmek* değil de *çözmek* ise mümkün mertebe *çözülemeyecek* meseleler üzerinde kafa yorarsın. Benim gibi. Yaptığın işin bir faydası olmadığı gibi, bir sorun çözerken beş sorun üreterek yeni *çalışma alanları* üretme konusunda hayli münbittir.

Kendimi, daha doğrusu buradaki yazıları böyle görürdüm ama bu *faydasızlığın kurumsallaşmış* haline *sosyal bilim* denildiğini yeni farkediyorum. Sosyal bilimler eğitiminin temelde *asıl meseleleri tali meseleler arasına saklamak* olduğunu düşünmeye başladım. *İndirgemecilik* dedikleri bu, *eğer bu sonuca şu şu ... şu sebepler yol açar* dersiniz *sosyal bilimci* olursunuz, *bu sebeplerin en önemlisi şudur* dersiniz *indirgemeci*.

Buradaki mantık şu olsa gerek: Dünya, insanlar ve toplum mekanikleştirilmiş açıklamalar için fazla karmaşık. Sadece bir insanın bir davranışını bile izah etmek için tonlarca sebepten bahsedebilirsiniz. Bunların arasından birini seçmek imkansızdır çünkü hiçbir sebep tek başına bu davranışı izah etmez. Bununla beraber bu usulle bakarsak, dünyayı sadece dünyanın toplamı izah edebilir. Dünya sadece kendinin izahıdır.

Sosyal bilimlerin bugün iki çeşidi görünüyor bana: Birincisi *uygulamalı istatistik*. Bir takım veriler toplayıp, bunlardan yarım yamalak sonuçlar üretme *bilimi*. Sosyal bilimcilerin çoğunun *matematik sevmediği için* sosyal bilimci olduğunu, bazısının *matematik bilmemekle övündüğünü* düşünürsek, buradaki istatistik çalışmalarının çoğunun işe yaramadığını, hatta *yanlış bilgi* olduğunu kabul edebiliriz. *Yanlış bilmek bilmemekten kötüdür* ama buna *bilim* deyince sayılmıyor herhalde.

İkinci sosyal bilim kendi içinde yöntemler ve bir *dil* üretmek, bu yöntem ve dille dünyayı ve toplumu izah etmek. Sosyal bilimcilerin dünyayı izah ettiği bu dilleri bilmiyorum, ancak usulün genelde bir takım aksiyomatik kavramlar üretip, dünyanın nasıl da bunların *bileşeni* olarak izah edilebileceğini anlatmak olduğunu görüyorum. Sosyolojinin belli bir ekolünün dilini öğrendiğinizde, dünyayı o dilde konuşarak izah edebiliyorsunuz mesela. Ancak bu izahın bir *doğruluk kriteri* yok, ortada bunları karşılaştıracığımız bir zemin yok, bazı izahların diğerlerinden daha doğru olması da mümkün değil. Bir makyas olmadığında hangi ekolün hangisinden daha doğru olduğuna nasıl karar verirsiniz?

Ortada birden fazla izah varsa, hangisinin daha doğru olduğuna *tahminlerinin tutmasıyla* karar verilebileceğini düşünürüm. Ancak karmaşık sistemlerde doğru tahmin yapmak hemen hemen imkansız. Fizikçiler Newton sistemini kullanarak Ay'a gidip gelecek bir uzay aracının hangi dakikada hangi noktada olacağını tahminini yapabilir, ancak toplumumuzun on yıl sonra hangi durumda bulunacağı, diyelim ne kadar dindar veya Atatürkçü olacağını tahminini hiçbir sosyolog yapamaz. En iyi ihtimalle bir takım *trendlerden* bahseder ama bunların da ne anlama geldiği ayrı bir konu zaten.

Ortada *tahmin* veya *güvenilir bilgi* olmadığında, ne yaparsınız? Kendinizi mümkün mertebe *hendeklerle* çevirirsiniz. Bu hendekler bir meslek alışkanlığı haline gelir. Akademik tıtr bir hendektir mesela, benim şu mühendis halimle sosyoloji hakkında konuşmam *abestir*. Yaptıkları işin dili başka bir hendektir. Bu dili konuşmayanı dinlemezler. Eleştiriler karşısında sığınacakları *ama ortada başka sebepler de var* cevabı yine bir hendektir. Etrafınızı hendeklerle çevirir ve bu hendeklerin *kariyerinizi* korumasını

umarsınız. Genelde korur da.

Sosyal bilim denen faaliyet bir *bilim* faaliyeti değil, deneysel, hesaplanabilir, tahminlerle kontrol edilebilen bir bilim üretilmiyor burada. Bu bir *bilgi üretme faaliyeti* veya *bilgelik* faaliyeti. Atasözleri gibi, her zaman istisnası bulunan, ama yaşarken size yol gösterebilecek bir bilgi. Değersiz değil, belki değerli de ancak *bilim* de değil.

Bunu itiraf etmek istemiyorlar. *Bilim* deyince bir kesinlik sunmuş, ürettiğiniz bilgiye bir *kalite* damgası vurmuş oluyorsunuz. Ortada *objektif* bir şey varmış gibi yapıyorlar, *sosyoloji* veya *psikoloji* diye, toplumu veya insanı izah eden tek bir *alan* varmış gibi. Birileri bunun *bilim* olmadığını söylerse de *ama bilim sadece bu demek değil* diyorlar. Güzel taktik.